

“Kral Lear’in perukası yerinden oynar da, ölenin Lear değil, Lear rolünde Meyer olduğu açığa çıkarsa...”

Gündem kentin olmazsa olmaz koşuludur: Gözlerin ve zihinlerin bir yere kitlenmesi. Böylece, insan insan olduğunu ve insanlar arasında yaşadığını unutabilir ve atlar için bile at gözlüğü gerekirken, insan?ötesi olan kente çıplak gözle koşulabilir olur. Akıllar hep ya dünden evvelindedir ya da yarından sonra. Durumun farkına varanlar, örneğin, kim bilir elli yıl önce Bertolt Brecht’in “burjuva tiyatrosu gidebileceği son sınıra kadar gitmiş bulunuyor,”¹ diye dile getirdiği hüsnü kuruntuya kapılarak karşı çıkarken aynı yolun yolcusu olurlar: «Ha şimdi bitecek, ha biraz sonra, az kaldı,» gündem izlenedurur. ?Mihanikî biçimde kaşıkklanmasına son verilir verilmez, olayın mekanik yönü açığa vurur kendini. İşin doğrudan bu yönüne eleştiriler yöneltilmeye başlanır: Ne yani, daha demin herşey güzel güzel anlaşılıp giderken, şimdi anlaşılmayacak mıdır? Demek oyunun aksiyonunda bir bozukluk vardır, yukarıda belirttiğimiz gibi, ilkel durumlarda aksiyonun gerçekten bozuk bir yanı vardır. Ama yalnız seyir biçiminde değildir bozukluk. Eski seyir biçiminin sanatsal bir nitelik taşıdığı unutulmamalıdır. Elbet, yeni seyir biçiminin de sanat yönünden eskisinden kalır yeri yoktur. Kral Lear’in perukası yerinden oynar da, ölenin Lear değil, Lear rolünde Meyer olduğu açığa çıkarsa, herkes Meyer’in ölmeyeceğini bilir; onun *bizi aldatmak amacı* güttüğü anlaşılmıştır çünkü. Ama biz, bizi aldatmak istediğinden değil, aldatamadığından kızarız kendisine. Hani öyle bir durum ortaya çıkmıştır ki, sanki oyuncu Meyer, Kral Lear’e ilişkin görüş ve düşüncesini dile getirmektedir.²

Gündem ilerledikçe geriye gider, uzaklaştıkça yakınlaşır: İnsan, şimdi buradayken, altmış yetmiş yıl öncesinin Almanya’sında, bir an kendini, yüzyıl öncesinin İstanbul’unda buluverir.

Ricâl-i devletten biri, parasızlık, ihtiyarlık, yalnızlık, hastalık ve hülyalardan bunalarak nihayet şuurunu kaybetmiş ve bir gün kendisinin Sadrâzam nasbolunduğuna hükmetmiş. Babiâli’ye gelmiş, «Odamı açın, makamıma oturacağım!» demiş. Herkeste büyük bir telâş başlamış. Zira, böyle birdenbire Sadrâzamlığa gelmediği malûm. Fakat bu eski rücl-ü

devletin delirmiş olduğu malûm değil. Ne yapmalı? derken o esnada asıl Sadrâzam gelmiş. Odasına girerken malû - hülyasıyla şuuru bozulmuş eski memurun Sadrâzamlık iddiasını izam ettiklerini görerek, yanlarındakilerine:

Canım, telâşa ne hacet, ne farkımız var ki? diye söylemiş.³

Gündemle yeniden kurulmaya çalışılan gündem, yepyeni olarak sunulabilir evvel zaman mıdır hep?

Türkali Mah., Beşiktaş

Notlar

1. Brecht, Bertolt, Epik Tiyatro, çev. Kâmuran Şipal, İstanbul: Say Kitap Pazarlama, İkinci Basım 1981, s. 241
2. Brecht, Bertolt, Epik Tiyatro, çev. Kâmuran Şipal, İstanbul: Say Kitap Pazarlama, İkinci Basım 1981, s. 217
3. *Hisar, Abdülhak Şinasi, Geçmiş Zaman Fıkraları, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1971, s. 188.*